

‘We ontmoeten zeer geëngageerde onderwijsteams. Een eenvoudig schriftje, een geschilderd bord op de muur en een krijtje zijn de beperkte pedagogische leermiddelen.’

Marianne Coopman
Algemeen secretaris COV

Onderwijsseminarie in Congo

Samen het syndicale werk in scholen versterken

De onderwijsvakbonden van het ACV (COV, COC en CSC-Enseignement) hebben een solidaire samenwerking met de onderwijsvakbond CSC-Enseignement RDC. Elke twee jaar organiseren we in Congo een onderwijsseminarie waarbij we inhoudelijk versterkend werken. In september trokken collega's Marianne Coopman, Joeri Meynen en Gust Van Dongen naar Lubumbashi.

Het weerzien in Lubumbashi is hartelijk. Trots tonen onze Congolese vakbondscollega's hun nieuwe werkplek. Ze zijn verhuisd. Het kartonnen dak van het CSC-pand is op meerdere plaatsen ingevallen, maar er is voldoende ruimte en ook sanitair. De lokaaltjes staan nog volgestouwd met dozen. Het materiaal dat we doorheen de jaren hebben geschonken wordt er intensief gebruikt. Op de tafels staan computers die er dankbaar een tweede leven kregen.

De welkomstbriefing dompelt ons onder in de realiteit van het Congolese vakbondswerk. In het oosten van Congo blijft het oorlogsonrustig. Heel veel mensen zijn op de vlucht. De Verenigde

Naties schat dat momenteel 6,29 miljoen Congolezen ontheemd zijn. Het zijn vooral gezinnen met kinderen die op de vlucht zijn. Lubumbashi is voor velen een veiligere omgeving. De miljoenenstad groeit elke dag zichtbaar aan. Er is een extreme nood aan huisvesting, gezondheidszorg, werk en onderwijs. De gezinnen hebben vooral honger want het voedsel is te duur.

In december 2023 zijn er presidentsverkiezingen. De bevolking hoopt op vrede en politieke verandering. Hun grootste wens is dat de corruptie stopt en dat de opbrengsten van de bodemschatten zoals kobalt en koper vooral de burgers ten goede zou komen. >>

‘Tijdens het onderwijsseminarie in de Sociale school van Lubumbashi zoeken we samen naar kansen om het syndicale werk in de lokale scholen te versterken.’

Marianne Coopman
Algemeen secretaris COV

➤ De collega's van CSC blijven timmeren aan de weg. Ze zijn actief in alle sectoren, zowel de formele als de informele werkomgevingen. Gelukkig hebben ze de sociale verkiezingen gewonnen. De werknemers geloven in de syndicale kracht van onze vakbondsvrienden. Dat zorgt voor een versterkte onderhandelingspositie met de werkgevers en de overheid.

Wanneer we op pad vertrekken scandeert de ploeg: 'CSC notre syndicat, CSC notre assurance, CSC notre avenir. Unité, unité, unité des travailleurs. Tous ensemble tous ensemble tous ensemble.'

Op scholenbezoek

Jean en Gervais, de onderwijsvrijgestelden, nemen ons mee op scholenbezoek. Uren rijden we over hobbelige wegen naar scholen in de verschillende wijken. Hoewel Congo het kinder-rechtenverdrag ondertekende is het onderweg niet moeilijk om kinderen te spotten die niet naar school te gaan. Het zijn er teveel. Op hun hoofden dragen ze zware bidons met water. Ze sleuren houtskool of doen de was. De iets oudere kinderen staan op strategische plekken en verkopen aan voorbijgangers fruit of klein wild. Op de bouwerven zien we kleuters die met rode klei

bakstenen vormen. Wie al sterker is, stapelt zongedroogde stenen of versjout materiaal naar de bouwplaatsen. Tijdens de vele gesprekken die we nog zullen hebben is de toekomst van deze kinderen een grote gedeelde zorg.

Om naar school te gaan betaal je in het centrum van Lubumbashi zowat 20 dollar per maand. In de buitenwijken zijn er scholen waar een leerling 'amper' 3 dollar betaalt. Met een gemiddeld inkomen van enkele dollars per dag is onderwijs zo goed als onbetaalbaar. Leerlingen moeten noodgedwongen thuisblijven. Als een school te weinig inkomsten heeft, worden leraren niet betaald. Ook de zomervakanties zijn onbezoldigd. Toch blijven vele collega's lesgeven omwille van het engagement voor de leerlingen. Na de schooltijd verdienen heel wat leraren een extra cent bij in de landbouw of in de informele economie. Zo overleven ze.

Door de aangroei van inwoners in Lubumbashi is er een tekort aan schoolgebouwen. Meer en meer wordt er in twee shiften lesgegeven. In de voormiddag komen de leerlingen van het lager onderwijs. In de namiddag komen de leerlingen van het secundair onderwijs.

Grote noden en zorgen in de scholen

Ondanks de moeilijke omstandigheden ontmoeten we zeer geëngageerde onderwijsteams. In overvolle donkere klassen zitten leerlingen op harde houten bankjes met twee of drie leerlingen naast elkaar. Er wordt vooral gezongen en gedreund. Hoewel Swahili bij aanvang de brugtaal is, leren de leerlingen lezen en rekenen in het Frans. Een eenvoudig schriftje, een geschilderd bord op de muur en een krijtje zijn de beperkte pedagogische leermiddelen.

In het schooltje van Kambove sluiten we aan bij een pedagogische vergadering. Terwijl de leerlingen van het zesde leerjaar toezicht houden bij de jongere leerlingen, zit het lerarenteam samen over het taalleerplan. De collega's delen met ons het verlangen naar pedagogisch materiaal en mogelijkheden tot uitwisseling. Ook een computer voor de school is een grote wens. Niet alleen om administratie te kunnen opvolgen, opzoekingen te doen maar vooral om de wereld in de school te kunnen brengen. Ook in de andere schoolteams horen we dezelfde vragen.

Een belangrijke zorg in elke school is ook het sanitair. Kinderen hebben in hun woningen veelal geen toegang tot water. Een proper toilet en een waterpomp helpen niet alleen de schoolgaande kinderen maar ook de gezinnen rondom de school.

Het belang van goed sociaal overleg

Wanneer we twee dagen later het onderwijsseminarie starten in de Sociale school van Lubumbashi, verdiepen we ons in de structurele oorzaken van het falend onderwijsbeleid. Samen zoeken we naar mogelijkheden tot versterking van het syndicale werk in de lokale scholen.

De dertig aanwezige vertegenwoordigers, verkozen tijdens de sociale verkiezingen, geloven in de kracht van het samenwerken en willen niet meer zwijgen. De ledenbijdrage die hun collega's betalen van het karige loon moeten de werkomstandigheden voelbaar verbeteren. Door samen na te denken, maken ze het verschil. Zo is het een personeelsteam van een groot scholencomplex gelukt om samen een solidariteitsfonds op te richten. Daarmee beveiligen ze de collega's die in zwangerschaps- of ziekteverlof zijn met een vervangingsinkomen.

Tijdens het seminarie worden afspraken gemaakt over 'studiekringen'. Het doel is in de schoolteams goede voorbeelden te blijven bedenken en uit te wisselen. Ook de gesprekken die ze voeren met hun schoolbestuurders zijn van belang. Hierbij kunnen ze rekenen op Jean en Gervais die hen daarbij ondersteunen. De sessies zijn boeiend waarin ook wij, vanuit COV en COC, getuigen van het belang van goed sociaal overleg. Binnen de lokale context zoeken we naar gepaste argumenten en mogelijke strategieën. Het is omdenken. Vervoer is er geen evidentie. Communicatie is afhankelijk van internetvoorzieningen en die kosten handenvol geld. We maakten een afspraak dat in scholen waar er syndicaal overleg is, we het team en de schoolleider versterken met onze computers die er een tweede leven krijgen.

De vraag naar kleuteronderwijs groei

In de vakbondsgroep zijn zes vertegenwoordigers van kleuterscholen aanwezig. 'Primair onderwijs' start in Congo vanaf zes jaar. Structureel bestaat geen kleuteronderwijs. Toch begint die vraag te groeien. Het geeft moeders de mogelijkheid

om te werken en het is beter voor de ontwikkeling van de kinderen. Er ontbreekt een leerprogramma en er is zo goed als geen pedagogisch materiaal beschikbaar. We spreken af om in een eerste fase tien kleuterscholen met materiaal en inhoud te voorzien om zo een opstap te maken naar een versterkte werking. CSC-Enseignement zal de vraag bij de overheid versterken.

We mogen onze ogen niet dichtknippen

Of we hun stem en zorgen op internationaal vlak willen versterken? Uiteraard! We mogen onze ogen niet dichtknippen voor kinderarbeid in de wereld! We mogen niet aanvaarden dat het recht op onderwijs wordt ontnomen. Overheden tekenen regelmatig verdragen en beloftes. Daar mag het niet bij blijven. De keuzes die we dagelijks maken voor eerlijke kleding, een gsm gemaakt met grondstoffen die niet door kinderen zijn gedolven of de juiste prijs die we betalen bij al onze aankopen zijn een solidaire keuze in die wereldwijde strijd. Met COV en COC versterken we ook hun stem bij Education International, de wereldonderwijsvakbond, waar we samen collega's zijn. We vragen daar aan onze vertegenwoordigers om in vergaderingen van de Internationale Arbeidsorganisatie, of de VN de concrete situaties ter bespreking voor te leggen.

Een versterkt gevoel

We sluiten het seminarie af met een wederzijds versterkt gevoel. 'Alleen zijn we een druppel. Samen zijn we een oceaan,' schreef Japans auteur Ryunosuke Satoro. De strijd voor solidariteit en rechtvaardigheid heeft niet alleen in Lubumbashi betekenis maar ook voor onze werking hier. Daarom doen we als onderwijsvakbonden alles wat we kunnen voor onze vrienden van CSC-Enseignement RDC. Zo maken we samen het verschil.

Recht op onderwijs wordt geschonden

Sinds 2019 staat in de Congolese grondwet dat lager onderwijs voor alle kinderen gratis moet zijn. Helaas heeft de staat niet genoeg financiële middelen om zelfs het beloofde gratis onderwijs te voorzien. De organisatie van de lagere scholen zijn een complete chaos. Het openbaar onderwijs is onvoldoende. Daarom is er veel privéonderwijs. Ouders betalen er schoolgeld. Naast inrichters met goede bedoelingen zijn er jammer genoeg ook privé-investeerdere die gebruik maken van de situatie. In ruil voor het gebruik van gebouwen, strijken de onderwijsinrichters winsten op die ze investeren in andere projecten. Die opbrengsten zijn belangrijker dan de zorg over arbeidsvoorwaarden of de kwaliteit van onderwijs.

De Congolese staat slaagt er niet in om voor iedereen onderwijs te voorzien. Er zijn nog steeds veel meer kinderen die thuis zitten dan er school lopen. Het leerrecht en het recht op gratis kwaliteitsvol onderwijs van (te) veel kinderen wordt geschonden. Leraren kunnen niet leven van hun schamele loon. Congo heeft dringend nood aan een algemeen onderwijskader met een duidelijke visie en een organisatorisch plan zodat het land alle kinderen de kans op een mooiere toekomst kan geven.